

בס"ד, י' סיון תשס"ה

בירור בעניין המאבק בתכנית העקירה

**מאבק נחוש - התוקף המוסרי, האחריות
וההבראה המנטאלית**

גבריאל ו.

הקדמה: חוברת זו איננה עוסקת באופן ישיר בצדדים המעשיים של המאבק. צדדים אלו נידונו במקומות אחרים. עיקר עניינה של חוברת זו הוא בירור התוקף המוסרי שעומד מאחורי המאבק הנחוש שלנו בתכנית הגירוש. לרמת בהירותו של התוקף המוסרי ישנה כמובן השפעה מכרעת על הצדדים המעשיים של המאבק. **הערה:** החוברת בנויה כמקשה אחת - שלב אחר שלב.

***

אבחנה בין שתי סוגי תקלות

לפני שבאים להתייחס באופן פרטי לצעדים ספציפיים, יש לברר את אופיו הכללי של המאבק, שממנו נגזרת מידת חריפותם של הצעדים שיבוצעו במסגרתו. אופיו הכללי של המאבק נגזר מעוצמת העוול שנגדו המאבק מכוון, ולפיכך, בשלב ראשון יש לברר את עוצמת העוול שמולו אנו נאבקים.

בכל מערכת יחסים עלולים להופיע שני סוגי בעיות: בעיה ראשונה - **חילוקי דעות**. 'בעיה' זו לגיטימית ומוכרחת במציאות, לבני אדם יש השקפות שונות, תכונות שונות, רצונות שונים וכו' וטבעי הדבר שייווצרו חילוקי דעות. אופי המאבק במקרה של חילוקי דעות, במישור המעשי, הוא תעמולתי בעיקרו - מאבק על דעת הקהל.

ברם, ישנה בעיה מסוג אחר, חמורה הרבה יותר והיא: **יחס בלתי מוסרי ובלתי הגון**. למשל - הפרת התחייבויות, זלזול וקלות ראש, הכפשה וכד'. התנהגות כזו, בניגוד לחילוקי דעות, איננה לגיטימית כמובן!

במציאות כזו אופי המאבק שונה לחלוטין, שכן הגדרת התנהגות מסוימת כבלתי מוסרית ובלתי לגיטימית מעניקה תוקף מוסרי לתגובת נגד נחרצת שאיננה מוגבלת לכללי המשחק המקובלים, שהרי הצד הפוגע שנגדו מגיבים הוא זה

ששבר את כללי המשחק בהתנהגותו הבלתי לגיטימית. ככל שהעוול חמור וזועק יותר, הלגיטימציה לתגובה דרסטית יותר תגדל. ברם, על מנת שלתוקף המוסרי לפעולות הנחרצות הללו תהיה משמעות במישור הציבורי, ע"מ שהוא יביא לגיטימציה ציבורית, דרושה כמובן הכרה ציבורית בחוסר הלגיטימיות של המהלך שנגדו פועלים. את ההכרה הזו יכול אותו צד שפועל בצורה בלתי לגיטימית לטשטש ע"י ביצוע דה - לגיטימציה בצד בו הוא פוגע. במצב כזה העוול שנעשה אינו נתפס כבלתי לגיטימי, שהרי ברגע שמציגים צד מסוים בצורה שלילית - הרע, האשם, הבלתי מוסרי, המפחיד, השונה וכו' - נוצר תוקף מוסרי לפגיעה בו. **הבעיה מחמירה כאשר לא רק שאין הכרה ציבורית בעוול שנגרם, אלא שהנפגע עצמו נכנע לפעמים לשלילת הלגיטימיות שלו עצמו, והעובדה שנעשה לו עוול מטשטשת אף בעיניו.**

***

סיווג המהלך הנוכחי בקטגוריה השנייה

את המהלך הנוכחי, את 'תכנית ההתנתקות'¹ וכל הפסטיבל הסובב אותה, יש לסווג באופן מוחלט וחד משמעי בקטגוריה השנייה - יחס דורסני החורג מכללי המוסר הבסיסיים ביותר, וממילא יחס בלתי לגיטימי. את טיעונונו זה נבסס ע"י התייחסות לשתי נקודות עיקריות:

הנקודה הראשונה: תכנית ההתנתקות - קלות ראש חמורה!

גם אם נניח לחומרתו של עצם מעשה עקירתם של יהודים מבתיהם, בכל סיטואציה וכחלק מאיזה תהליך שלא יהיה, ביחס לתכנית ההתנתקות הדברים חמורים הרבה יותר.

---

¹ הגדרה מקוממת ופחדנית בפני עצמה המבטאת זלזול וקלות ראש חמורה

לחתור בצורה מודעת וגלויה להנהגת עם ישראל באור התורה והאמונה
הישראלית המקורית. נזכה בעז"ה, ומתוך המצב המורכב בו אנו נמצאים נמשיך
להתברר, נמשיך להגדיל ולרומם את עוצמתנו הרוחנית והמעשית, מתוך אמונה
גדולה בודאיותו של תהליך הגאולה.

לפני שנתייחס ישירות לתכנית ההתנתקות יש צורך לפתוח בהבהרת נקודה
פשוטה שלמרבית הצער טושטשה בעקביות ע"י התקשורת ושאר 'מרעין בישין':
בשביל שחורבן נוראי שכזה - עקירת אלפי אנשים מבתיהם על כל המשתמע
מכך - יהיה נושא הנתון בכלל לדיון, צריך שתהיה לו סיבה טובה מאד, מאד
מאד, כורח ממשי! קביעה זו נכונה גם כאשר מדובר במתנחלים...

תכנית ההתנתקות איננה מתחילה בכלל לענות על הקריטריונים הנ"ל, שכן גם
מי שסובר שיש בתוכנית ההתנתקות בכדי לשפר את המצב לא יכול להתעלם
מהסכנות העצומות הכרוכות בה, במגוון התחומים - **במישור הביטחוני** כמוכך -
הסכנה שבעידוד הטרור והעצמתו מתוך כך בעזה עצמה ובשאר רחבי המדינה.
החשש להרחבת טווח הקסאמים עד נתיבות, אשקלון וכו'. **במישור החברתי** -
הטראומה שעתידיים המתיישבים לעבור ח"ו, ובנוסף, המשמעות הנוראית של
התכנית ביחס ללכידות של העם בישראל. **במישור הכלכלי** - ההוצאות
העצומות הכרוכות בתכנית - מיליארדי דולרים שיבזבזו בזמן שלמדינה אין
שקל אחד מיותר.

ברם, ישנה נקודה חמורה הרבה יותר: לא זו בלבד שהסיכון הכרוך בתכנית
העקירה והמחיר שצריך לשלם בעבורה גבוהים כל כך, אלא שגם לדעת
הסוברים שלתכנית יש פוטנציאל להביא לרווח כל - שהוא, מדובר בפוטנציאל
מוגבל מאד - התכנית הזו **אפילו לא מתיימרת** להציג פתרון משמעותי לבעיות
הביטחוניות והמדיניות העומדות על סדר יומה של מדינת ישראל! מדובר
בפיתרון מוגבל ושטחי - יציאה חד צדדית, ללא הסכם וללא תמורה! פתרון
מקומי, כביכול, ל"בעיית עזה" בלבד.

לאור העובדות הנ"ל יש לקבוע באופן ברור - התכנית הזו בזויה ובלתי
לגיטימית! צריך להיות ברור: לא זורקים אלפי אנשים מבתיהם כ"כ בקלות, לא
במחי יד הולכים להחריב בתי כנסת וישיבות, להוציא מתים מקברותיהם

ביכולת לומר לאדם מבחוץ: "יש לאנשים הללו זכות לחסום כבישים! ומה שאני לא מהחוסמים, זה רק משום שאני מסופק לגבי היעילות של הצעד הזה". למעשה, לרבים מהציבור האמוני, אפילו לחלק מהמתיישבים בעצמם ישנה רתיעה מלומר כזה דבר. אחד הגורמים העיקריים לרתיעה הזאת היא **מנטאליות של נמיכות קומה** שהתפתחה בציבור האמוני. נמיכות קומה זו באה לידי ביטוי בטשטוש חמור בעוצמת הכרתנו בחריפות העוול ובחומרת העובדה שנעשה לנו עוול חריף שכזה, ויותר מכך בטשטוש הדחף הבריאי, המתקומם למול עוול שכזה ורואה בו גורם **המחייב** תגובה נחרצת ו**מעניק לה תוקף מוסרי רב עוצמה** המגבה אותה.

המכבש התקשורתי ודה הלגיטימציה הכבדה המופעלים נגדינו, הרגילו אותנו בהדרגה לצורת היחס הזו, ושחקו בעקביות את ההכרה הבריאה שלנו ושל הציבור הכללי בזכותנו ליחס הגון - לאף אחד לא נראה מוזר שרוצים לזרוק אותנו מבתינו בצורה כזו, לאף אחד, לעיתים גם לנו, לא נראה מוזר שנופלים בגוש קטיף אלפי פצמריים ללא תגובה ראויה - הלא זה דבר רגיל וידוע שעל מתנחלים יורים פצמריים, חלק אינטגרלי ממצאיאות חייהם, אין פה שום דבר מוזר במיוחד... העובדה הזו 'זכתה' להתחדד ע"י הקרנבל שהתפתח סביב ירי המרגמות בשדרות, פתאום נזכרו שיורים פצמריים, כביכול חרגו המרגמות מגזרת האש המותרת...

נמיכות הקומה הינה האחראית לרבים מן הסיכוכים שאליהם נקלע הציבור האמוני ובעקבותיו עם ישראל כולו, ויש מקום לדון בה - בענפיה ובשורשיה בצורה רחבה יותר. עכ"פ, יש להכיר בבעיה זו על מנת לשים לב לדעות ולנטיות הנפש שצומחות ממנה ומתוך כך להתמודד איתן בצורה יעילה.

ההבראה המנטאלית הבאה לידי ביטוי בחסימת הכבישים, יחד עם הבשלת ההכרה בהכרח עלייתה של האלטרנטיבה האמונית, יביאו בעז"ה למצב בו נוכל

ולהחריב מפעל התיישבות שלם, וודאי שלא בשביל אפשרות מסופקת כ"כ לרווח מוגבל, אפשרות הכרוכה בסיכון עצום! מי שמעלה על דעתו לשלם מחיר נורא כ"כ בשביל תכנית מסופקת, עמומה ומוגבלת שכזו, אין לנו אלא לקבוע שהוא אינו מתייחס לעקירת אלפי המתיישבים מבתיים בכובד הראש הראוי. אין לנו אלא להגדיר את התייחסותו למחיר הנורא הזה כקלות ראש חמורה, וממילא כבלתי לגיטימית בעליל! איננו ברווזים. לא מעבירים אותנו ממקום למקום כלאחר יד!

אותה קלות ראש באה לידי ביטוי בצורה חמורה ביותר באזלת היד שמפגינה הממשלה מול ירי המרגמות הבלתי פוסק על היישובים היהודיים בחבל קטיף. יחס של איפה ואיפה באופן גלוי ומפורש בין ירי על תושבי שדרות לירי על תושבי הגוש.

הנקודה השנייה: הדרך הדורסנית בה התקבלו ההחלטות

לאחר שביצע תפנית של מאה שמונים מעלות ביחס למצע שעל פיו הוא נבחר, ניגש רה"מ למשאל מתפקדים בליכוד. במשאל התקבלה הכרעה ברוב מוחץ ובאופן חד משמעי - נגד! עובדה זו לא הפריעה לרה"מ להגיב בעזות פנים, במהלך חמור, בלתי מוסרי ובלתי דמוקרטי בכל קנה מידה - פס ארוך על תוצאות המשאל. הניסיון לצמצם את תוקפה של ההכרעה ע"י הטענה שהמשאל נערך בקרב מתפקדי הליכוד בלבד, לא מקהה בכחו - זה את חומרת המעשה! זהו כלל מוסרי ודמוקרטי מהמעלה הראשונה - ניגשת למשאל? קבל עליך את דין הבוחר! המהלך הזה הוא אחד הפגיעות החמורות ביותר בדמוקרטיה ובמוסר שאירעו מאז קום המדינה. משמעות הדבר מחמירה עוד יותר לנוכח הגיבוי התקשורתי, גיבוי שחיסל את שיירי התוקף המוסרי שעוד נשאר לתקשורת הישראלית. נקודה זו דורשת כמובן טיפול בפני עצמה.

את הקו הדורסני הזה המשיך רה"מ בצפוף מתמשך על החלטות מרכז הליכוד, באונס החכ"ם והשרים הבכירים והזוטרים בליכוד ובפיטורי השרים שלא נכנעו לאונס זה.

מהלך כזה, שבירה חמורה כ"כ של כללי המשחק הבסיסיים המקובלים בויכוח ציבורי, מהווה חריגה דרסטית מגבולות המוסר והלגיטימיות. לשתי הנקודות המרכזיות הללו מצטרפות עוולות נוספות, בהם עניין הפיצויים, היחס האטום והמנוכר שמשדר רה"מ וכו', אך נראה שכבר הרחבנו די והותר.

הנקודות הללו מובילות כאמור לקביעה חד משמעית - תכנית ההתנתקות וההתנהגות המלווה אותה, הינה שפלה, דורסנית ובלתי לגיטימית בעליל. אסור לטעות - לא מדובר כאן בחילוקי דעות, בהחלט לא! מדובר כאן ביחס מקומם, יחס שאסור ואי - אפשר להשלים עימו בשום אופן! אם מישהו חולק עלינו, אם מישהו חושב שניתן להועיל לעם ישראל בצורה שאינה נראית לנו, אזי יש מקום לדיון במישור המעשי או הערכי. אבל כאשר באים לרמוס עקרונות מוסר בסיסיים ברגל גסה, לדרוך עלינו בברוטאליות ולבזות את התוכן הערכי והמוסרי שאנו מייצגים - במקרה כזה אין מקום לדיון!²

לאור ההכרה הזו ברור שהמאבק במהלך הזה לא יכול להיות מוגבל לכללי המאבק המקובלים. מול עוול נוראי שכזה, מול שבירה דורסנית וחמורה כל כך של כללי מוסר בסיסיים, אי אפשר לצמצם את גבולות המאבק להפגנות ומחאות 'סטרייליות'. ישנו תוקף מוסרי ואף חובה להיאבק במהלך כזה גם באמצעים חריפים יותר שאינם נהוגים במאבקים רגילים המכוונים כלפי מהלכים סבירים

² חשוב להדגיש שמהלך של פינוי ישובים הוא מהלך בלתי לגיטימי כמעט בכל מצב. לא צריך להגיע לרמה כזו של קלות דעת ודורסנות ע"מ שהלגיטימיות של מהלך כזה תישלל. כמו שכבר הזכרנו, עצם העלתו לדיון של רעיון פינוי הישובים איננו לגיטימי אלא במקרה רחוקים של כורח ממשי, שלא כמו המצב הנוכחי בו כל פוליטיקאי בגרוש מטלטל אנשים ממקום למקום בהבל פה. עכ"פ במקרה שלנו הדברים חדים וברורים באופן שאינו מותר שום מקום לספק!

ישראל. יש לשמור על תחושת האהבה והאכפתיות, ולהמשיך לשאת באחריות לכלל ישראל.

***

הפרדה בין מישור המוסריות למישור היעילות -

מנטאליות של נמיכות קומה

עד עתה פָּחַנו את המאבק בכלל ואת סוגיית חסימת הכבישים בפרט, בעיקר מההיבט המוסרי. בנוסף להיבט המוסרי קיימת כמובן גם שאלת היעילות - האם חסימת כבישים ושאר צעדים חריפים מועילה. האם היא מקדמת אותנו לעבר המטרות אליהן אנו שואפים להגיע. בשאלה חשובה זו לא נתעסק כאן באופן ספציפי, בין השאר משום שלדעתנו בעצם העיסוק בשאלה הזו ישנה בעייתיות מסוימת, שכן היעילות של הצעד הזה תלויה לא מעט בהיותו צעד מובן מאליו, תגובה בריאה וטבעית. סוגיה היעילות התבררה בכמה מקומות ובעז"ה תוסיף ותתברר, הן כצעד נקודתי והן כחלק ממכלול רחב יותר וכביטוי לשינוי תפיסה מהותי ועמוק יותר.

ברם, לפני סיום נעיר הערה עקרונית אחת ביחס לנושא היעילות: למבחן היעילות לא צריכה להיות השפעה כל שהיא על המישור המוסרי העקרוני - גם אם מי שחושב שחסימת כבישים איננה יעילה, אין בכך בכדי להקהות ככה זה את התוקף המוסרי שיש לצעד הזה במישור העקרוני!⁶ המשמעות של האמירה הזו צריכה לבא לידי ביטוי ברגשותיו של כל אדם כלפי חסימות הכבישים, במוכנות הנפשית שלו. המבחן הפשוט והחד ביותר למוכנות נפשית כזו הוא

⁶ במילים אחרות - אמנם "לא מספיק להיות צודק, צריך גם להיות חכם", אך גם כאשר מישהו חושב שלא חכם לעשות צעד מסוים אע"פ שהוא מוצדק, אין בכך בכדי לפגום בכך שבאופן עקרוני מדובר בצעד צודק!

הנחוש אינו סותר כלל את האחריות והאהבה לכלל ישראל, להיפך, הוא הולך איתם יחד, יד ביד. אהבה ואכפתיות לא סותרות העמדת דברים על מקומם והבהרתם בצורה תקיפה במקרה הצורך. אדרבא - כמו ביחסים בין אישיים - כאשר אחד הצדדים נרמס ואיננו מסוגל להעמיד דברים על מקומם ולעמוד על זכותו ליחס הולם, האהבה השוררת כביכול במצב כזה איננה אהבת אמת, השותפות איננה שותפות אמיתית ופורייה, והיחסים בין הצדדים אינם בריאים. אמנם, אין להתכחש לכך שמאבק נחוש עלול להביא לידי חיכוכים לא פשוטים. אך למרות המורכבות, רק מתוך מאבק כזה - עם כל הזהירות והמחשבה המרובה שהוא דורש - תוכל להיבנות מערכת יחסים מוסרית, בריאה ויציבה. רק כך תבשיל ההכרה בעובדה היסודית והמוסרית שאיננו נתונים למרמס.

דווקא הטשטוש וההרישה להבלגה קיצונית ובלתי מותנית, דווקא הן עלולות לסכן את מערכת היחסים הפנימית בעם ישראל, משום שהן יוצרות מערכת יחסים מעוותת המושתתת על יסודות כוחניים ובלתי מוסריים - הלא אותם גורמים ברוטאליים שהביאו עלינו את התכנית הנוכחית, לא יעצרו אחרי מימושה - היו לא תהיה. דורסנותם רק תלך ותגבר, והציבוריות הישראלית תמשיך להיכנס לסחוררים מסוכנים. לפיכך, ככל שנקדים לעצור את הדורסנות הזו - כן ייטב. זה אמנם לא נעים, אבל זה הכרחי.⁵

בכל אופן הדבר חייב להיות ברור - המאבק הציבורי, גם כשהוא מגיע לכבישים ולמקומות אחרים, אסור לו להביא לידי תחושה של ניכור כלפי חלק גדול מעם

⁵ בנקודה זו טמונה גם התשובה לטענה בדבר הסתירה הקיימת כביכול בין חסימות הכבישים לפעילות פנים אל פנים. אמנם, במידה מסוימת, יתכן שיהיה קשה יותר לעשות פנים אל פנים יחד עם חסימות כבישים, אלא שזוהי בדיוק נקודת המבחן, שכן אם הזכות שלנו להשמיע את דברינו מותנית פויתור על הזכות האלמנטארית להילחם בתקיפות מול פשע בסדר גודל כזה, אזי המשמעות של מהלך ההסברה, עם כל חשיבותו, הינה מוגבלת מאוד - נוצר מצב בו האמירה הערכית והרוחנית מוגבלת בתנאים שרירותיים ובלתי מוסריים המוכתבים לנו ע"י מוקדי הכח הממסדיים, המעוניינים בדחיקת התוכן הרוחני שאנו מייצגים. יוצא א"כ, שאמנם בהתחלה המשימה עלולה להיות קשה יותר, אך אם ברצוננו לפרוץ את הגבולות הצרים האלה, ולממש בכך את הפוטנציאל העצום הגלום במהלך של פנים אל פנים, לכאורה זו הדרך.

שאינם חורגים באופן דראסטי מגבולות הלגיטימציה. ברור גם ששום הכרעה פוליטית או איזשהו חוק יבש לא יכול לכסות על העוול המוסרי הכרוך בתוכנית הזו, שהרי לחוק אין ערך מצד עצמו, את ערכו ותוקפו הוא יונק מצד היותו מייצג את הצדק והמוסר. ברגע שהוא סותר אותם הרי הוא מאבד את ערכו. עם זאת, אין בכל האמור לעיל בכדי לפטור אותנו מהצורך לבחון לאן יובילו הצעדים בהם אנו רוצים לנקוט - האם למקומות רצויים או שמא ח"ו למקומות אחרים.

***

חסימת כבישים³

הערה: ע"מ שהדברים יוצגו בצורתם הכוללת שהיא צורתם הראויה, מתבקש הקורא פסקה זו לקרוא גם את הפסקה הבאה - "אחריות, אכפתיות ואהבה".

עד עתה בררנו את אופי המאבק באופן כללי, עתה נתייחס באופן ממוקד לסוגיית חסימת הכבישים: ראינו שהמאבק בתכנית ההתנתקות צריך לכלול גם צעדים חריפים מהרגיל. ברם, את המהלך החמור הזה מובילה בפשטות הממשלה. לפיכך, לא מובן לכאורה מה שייך לחסום כבישים בהם נוסעים אזרחים מן השורה, ביניהם רבים שאינם בהכרח שותפים, אפילו לא ברמה הנפשית, לאותו מהלך. מהו א"כ התוקף המוסרי המגבה את חסימות הכבישים? כאן חשוב למקד את הדיון לנקודה הנכונה. טענתנו היא ששאלה זו נובעת מטשטוש חמור של ההכרה בעוצמת העוול הכרוך בתוכנית הגירוש כפי שסקרנו אותו בחלק בקודם. לו היינו מכירים בעוצמת העוול במלוא חריפותה, השאלה הזו כלל לא הייתה עולה, אלא שלצערנו נכנענו לדה לגיטימציה

³ סוגיה מרכזית נוספת היא כמובן סוגיית סירוב הפקודה. לסוגיה זו לא נתייחס אמנם באופן ספציפי, אך מתוך העיסוק בסוגיית החסימות עולה מסקנה חדה וברורה ביחס לסוגיה זו, זאת במישור המוסרי הפשוט. לדברים הללו מצטרף כמובן גם המישור ההלכתי, והדברים ידועים.

הדורסנית המבוצעת בנו ע"י אותם גורמים המנהלים נגדנו מלחמת חורמה זה זמן רב. ע"מ להמחיש את העניין ניתן דוגמא קיצונית יותר, דוגמא הנוגעת לאיבר שעוד לא התנוון ושפגיעה בו עדיין תעורר תגובת נפש בריאה - נניח שהיו רוצים לשלול את כל זכויות האזרח של הציבור האמוני ללא יוצא מן הכלל. במצב כזה אף אחד לא היה מטיל ספק במוסריות של צעד כמו חסימת כבישים, [כך לפחות יש לקוות]. מדוע? מהסיבה הפשוטה שְׁאֵל מול פשע ועוול חמור כ"כ, ברור לכולם שיש להילחם בכל תוקף. הוא הדין לעניינו! המהלך נגדו אנו מתמודדים כעת הוא מהלך דורסני, בלתי מוסרי ובלתי לגיטימי שמחירו המוסרי והאנושי הוא כזה שמחייב מאבק נחוש הכולל גם עצירה של מהלך החיים במדינה!

ובכן, שורש הדיון ביחס למוסריות של חסימת הכבישים אינו בנזק הנגרם לנהגים אלא בחומרת המהלך נגדו אנו נאבקים, ובפְּעֵם בלגיטימיות שלנו, של זכויותינו ושל התוכן הערכי והרוחני שאנו מייצגים. ההתנגדות, או יותר נכון הרתיעה מצעדים נחושים, עשויה לפעמים להיות קשורה במנטאליות של נמיכות קומה שהתפתחה בציבור הדתי - לאומי. דָּהּ הלגיטימציה וההסתה הפרועה כלפינו שחקו בעקביות את ההכרה שלנו עצמנו בלגיטימיות שלנו. בנושא זה נרחיב בהמשך בפסקה - "הפרדה בין מישור המוסריות למישור היעילות / מנטאליות של נמיכות קומה".

כאן יש לברר נקודה נוספת: לכל אזרח ואזרח, במיוחד במדינה דמוקרטית, ישנה אחריות על מה שקורה במדינתו. אין ביכולתו להסיר אחריות ממעשה נבלה שמבצעת ממשלתו. לפיכך, לא יכול להיות בשום אופן שתכנית ההתנתקות תישאר בעיה של תושבי הגוש או של המתנחלים בלבד! האחריות על התכנית הזו והנשיאה פְּעוּלָה, מוטלת על כל הציבור! אם במדינתנו עומד להתרחש מהלך נפשע שכזה, אין דבר לגיטימי מכך שבמסגרת המאבק בו,

ישובשו סדרי החיים, גם של האזרח הפשוט. כל אזרח הגון שמצפונו עודו חי ונושם, חייב להיות מוכן לכך שבמסגרת המאבק בפשע הנוראי הזה, ישובשו גם סדרי החיים הפרטיים שלו! אם אמנם ישנם אנשים שכתוצאה מההסתה התקשורתית הפרועה אינם מזהים את העוול החמור הגלום בתכנית הגירוש, אין זה אלא מצב מוסרי בעייתי שאליו נקלעו הם, גם אם בעל כרחם, ולפיכך, עם כל הכאב, לא יתכן שחוסר הבנתם זו תעמוד כמכשול בפני מאבק נחוש שהוא מוסרי ונחוץ כ"כ⁴. הדברים חדים עוד יותר ביחס לאנשים שמשדרים חוסר אכפתיות לכל העניין.

היכולת של הצעדים הללו להתקבל בהבנה ובהזדהות בקרב העם תלויה לא מעט ביכולת שלנו לעמוד מאחוריהם ולגבות אותם. אם אנחנו לא נהיה מסוגלים לעמוד מאחורי הצעדים הללו ולטעון בפה מלא שיש להם את מלוא התוקף המוסרי, אזי אין לצפות שהעם יקבל את הצעדים הללו בהבנה. לעומת זאת, אם נעמוד מאחורי הצעדים הללו בעוצמה שקטה ובטוחה, אז יוכל העם להבין את חומרת המהלך נגדו אנו נאבקים ולהזדהות עם מאבקינו.

***

אחריות, אכפתיות ואהבה

כאן יש צורך לחדד נקודה חשובה: מקובל לחשוב שהתומכים במאבק נחוש ותקיף, הגיעו למסקנה שתכנית הגירוש היא כ"כ חמורה ונוראית עד שלמענה כדאי להתפשר בנושא האחריות והאהבה לכלל ישראל. ולא היא! המאבק

⁴ בנקודה זו עשויה לעלות כלפינו הטענה הבאה: "הטענה שחוסר זיהוי העוול שבתכנית נובע ממצב מוסרי בעייתי היא דעתכם בלבד, לעומתכם, ישנם אנשים הסוברים שהתכנית הזו היא באמת מוסרית מאוד, ולפיכך, מניין הזכות שלקחתם לעצמכם לכפות את דעתכם על אחרים?". התשובה היא כזו: אנשים יכולים לטעון כל מיני טענות. ברם, האמת היא שמדובר בתכנית בלתי מוסרית בעליל! קביעה זו איננה קביעה שרירותית בעלמא - בחלקו הראשון של המאמר טרחנו לבסס ולהסביר אותה בהרחבה. אם מישהו רוצה להתמודד בצורה רצינית עם הטענות שהעלנו - בכבוד רב, אבל אין מקום לטענה שרירותית בנוסח "זו דעתכם, ישנם חושבים אחרת".